

” S prijateljem, poznatim podvodnim istraživačem i povjesničarom Danijelom Frkom ušao sam i sam u taj zanimljiv i tajanstveni svijet

PODvodNI »FREELANCER« MARINO BRZAC ■ SVESTRANI RONIOC, SNIMATELJ, FOTOGRAF I ROBOTIČA

Krčki lovac na tajne mor

Izgubivši davno posao u brodogradilištu, odlučio je iskoristiti ronilačko znanje. Slijedili su podmorski građevinski pa visokozahtjevni, robotičarski radovi na dubinama, a jedno ronjenje kraj Visa promijenilo je sve... Danas njegove fotografije i filmove objavljuju najprestižniji svjetski časopisi i TV-kanali, državni je prvak i reprezentativac u podvodnoj fotografiji i sudjeluje u nizu projekata

Mladen TRINAJSTIĆ

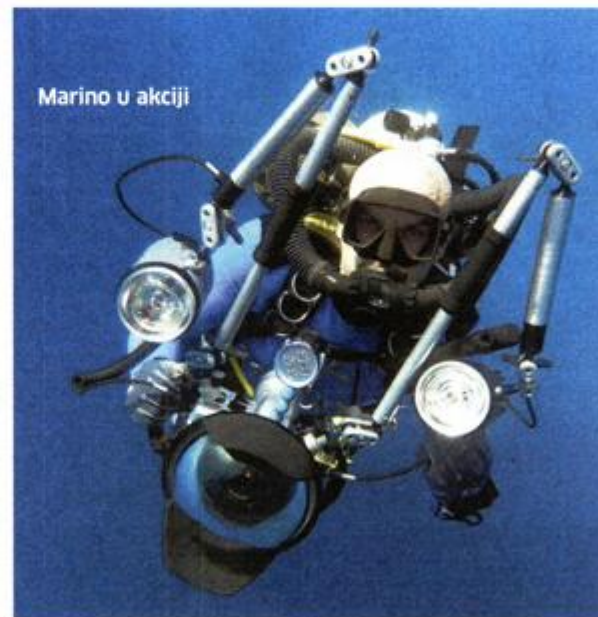
Iako Marina Brsca, krčkog ronioca, podvodnog fotografa, snimatelja, podvodnog robotičara i sudionika brojnih podmorskih istraživanja i arheoloških radova na njegovom otoku znaju mnogi, rezultati rada tog »podvodnog profesionalca« veći baš i nisu previše poznati. Ipak, nije pretjerano reći da taj još uvijek nedovoljno praćen i valoriziran segment podvodnog vizualnog stvaralaštva upravo zahvaljujući ovom zaljubljeniku u plavetnilo i dubine iz krčkog mjesta Brzac, iz dana u dan postaje sve prepoznatiji i zanimljiviji, posebice poklonicima oku ugodne, kvalitetne fotografske i video produkcije. Dijelom zahvaljujući nagrađivanim radovima tog podmorskog »freelancera«, s ljepotama i čarima podmorja priliku su se dobili upoznati svi oni koji nikad nisu imali prilike

(ili hrabrosti) osobno zaviriti u skriveni svijet plavih dubina koji je našem sugovorniku već odavno prirodno okruženje. Zaintrigirani jednom u nizu njegovih zanimljivih prezentacija onoga čime se bavi, a koja je, na zadovoljstvo njegovih sumješтана i žitelja Sotoventa, nedavno održana u dupkom ispunjenim društvenim prostorijama stare škole u Milohničima, s otočnim smo se roniocem ovih dana našli i počakulali.

Opsesija i profesija

– Ronjenjem se bavim otkad znam za sebe, rekao je odmah u startu naš sugovornik, otkrivši nam da ga je za podvodni svijet prvi zaintrigirao pokojni otac, i sam zaljubljenik u ronjenje, koji ga je još kao klinca počeo upoznavati s čarima podmorja. Ipak, moj ulazak u profesionalno ronjenje, kako to često biva, bio je rezultat spleta okolnosti. Naime, pred skoro tri desetljeća iz-

gubio sam posao u brodogradilištu u kojem sam, po završetku srednje škole, bio našao svoj prvi stalni posao. Na cesti sam se tad, kao mladač, našao u jednoj od tipičnih hrvatskih »pretumbacija« kakve su se u to vrijeme zbivale u mnogim našim tvrtkama. Ostavši bez posla »na suhom«, ni kriv ni dužan, odlučio sam se iskoristiti svoje ronilačko znanje i zaposliti se u jednoj lošinskoj tvrtki specijaliziranoj za podmorske građevinske radove. Obzirom da smo u izvođenju zahvata pod morem u pravilu morali dokumentirati i investitorima predstavljati ono što činimo, stjecajem okolnosti upravo je u moje ruke došla podvodna kamera s kojom sam, uz ono što sam pod morem radio i gradio, počeo snimati rezultate izvedenih zahvata. Na taj način, na neki način slučajno, počeo sam s radom koji će mi kasnije postati opsesijom, a dijelom i profesijom. Nakon 11 godi-

Marino u akciji

na rada u toj tvrtki kao komercijalni, tehnički roniac, dobio sam priliku početi raditi i u inozemstvu, obavljajući različite, često prilično zahtjevne podmorske radove na naftnim platformama. Opet igrom slučaja, ukazala mi se prilika učiti u svijet podvodne robotike, odnosno postati operater sofisticiranih podmorskih robota u jednoj talijanskoj tvrtki specijaliziranoj za obavljanje visokozahtjevnih radova na dubinama, također na objektima u naftnoj industriji, priča nam Brzac koji je taj zanimljiv posao obavlja i danas, 12 godina nakon svog ulaska u tu neobičnu i tehnološki iznimno sofisticiranu granu podmorsko-tehničke branše. Ipak, paralelno s tim poslom koji jest vezan uz podmorje, ali se ipak obavlja iz kontrolnih soba s površine, nastavio se baviti ronjenjem.

Shvatio da ima »mot«

– Najviše zbog vlastitog gušta, u društvu sa svojim dobrim prijateljem, poznatim podvodnim istraživačem, fotografom i povjesni-

Svaka morska olupina priča svoju »storiju«

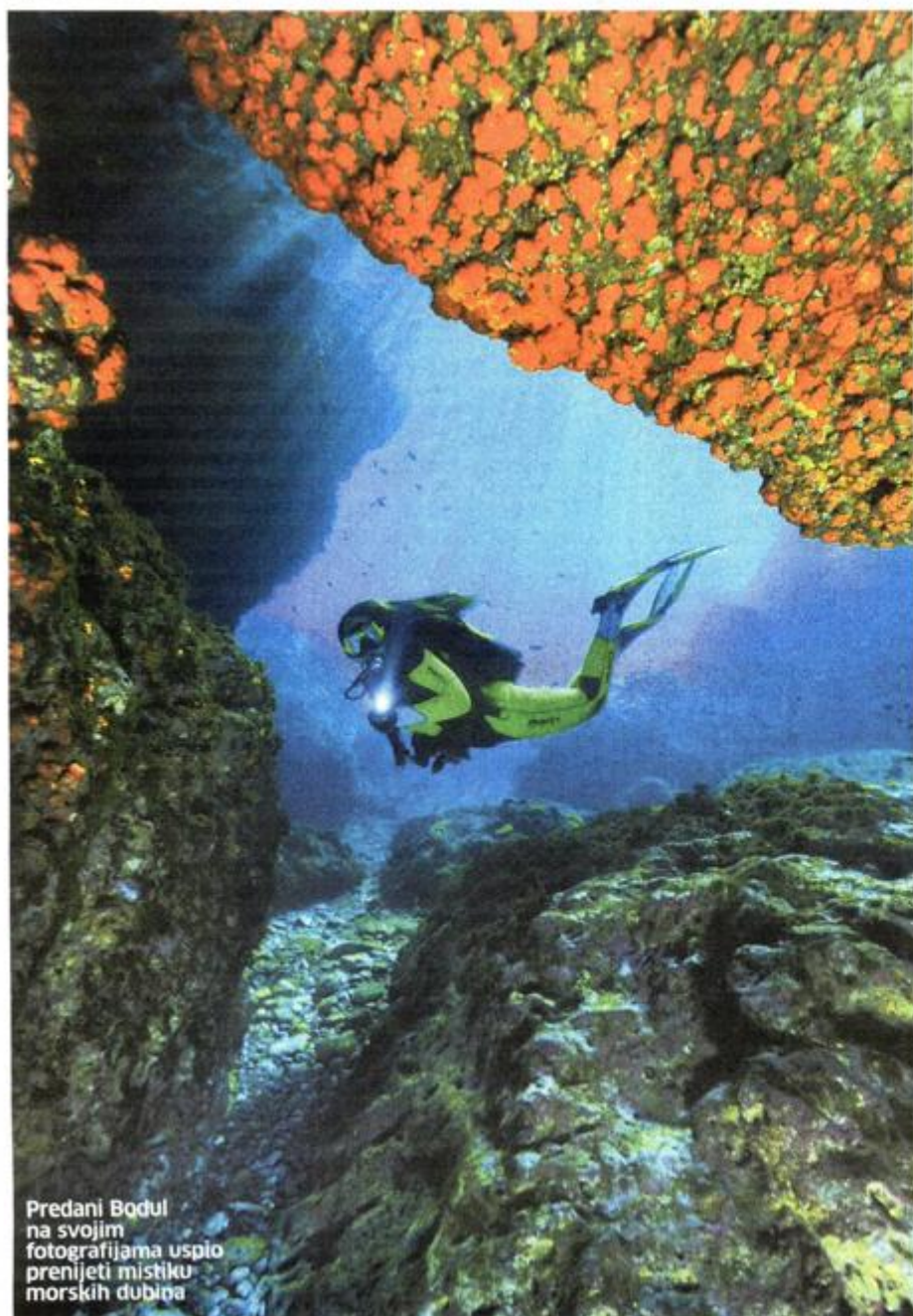
čarom Danijelom Frkom, inače vanjskim suradnikom i savjetnikom Hidroarheološkog odjela Ministarstva kulture i Hrvatskog restauratorskog zavoda, počeo sam sudjelovati i u podvodnim istražno-arheološkim zahvatima. S njim sam se svojevrmeno zaputio u jednu sedmodnevnu podvodnu ekspediciju na Sušac, lokalitet između Visa i Palagruže, jedno od najljepših podmorja u Jadranu. Danijel je tada

fotografirao, a ja sam, roneći uz njega, onako neobavezno snimao s posuđenom kamerom. Baš ondje na pamet nam je pala ideja da pokušamo napraviti neki dokumentarni film ili pak serijal o podmorju, odnosno potopljenim brodovima, koju smo malo potom u stvarnosti pretočili uspješnim i zapaženim serijalom »Veliki brodolomi Jadrana« koji je 2007. postao dobitnikom »Večernjakova ekrana« i koji je proglašen najboljim domaćim dokumentarnim serijalom. Potaknut odličnim odjekom tog našeg zajedničkog prvijenca, odlučio sam svu svoju uštedevinu investirati u opremu za podvodno snimanje. Na neki način, tad sam shvatio da imam »mot« za takvu vrstu snimateljskog rada te da je podvodno snimanje nešto što me ispunjava i veseli. Moji videonimci tad polako postaju prepoznati i valorizirani, sve češće počinjem raditi i za Hidroarheološki odjel Ministarstva kulture, a potom snimati i podosta podvodnih priloga za HTV, RTL i mnoge druge naručitelje. Malo, pomalo, na taj su mi se način počele otvarati prilike za suradnju i s nekim stranim televizijskim kućama. Svo vrijeme radio sam kao komercijalni roniac, a snimateljske eskapade, osim kao prigode za ronjenje za vlastiti gušt, bile su mi i sasvim solidan izvor dodatnih prihoda, objašnjava nam Brzac.

Nakon uspjeha dokumentarca Veliki brodolomi Jadrana, mog prijatelja Danijela Frku angažirao je National Geographic za snimanje reportaže o podmorju Nacionalnog parka Lastovo.

Posuđeni fotoaparati

Otišao sam tamo s njim te sam se, dok je on fotografirao, ja uz njega zabavljao snimajući svojom kamerom. U jednom smo se trenutku, zbog toga što sam u dubini

Predani Bodul na svojim fotografijama uspio prenijeti mistiku morskih dubina

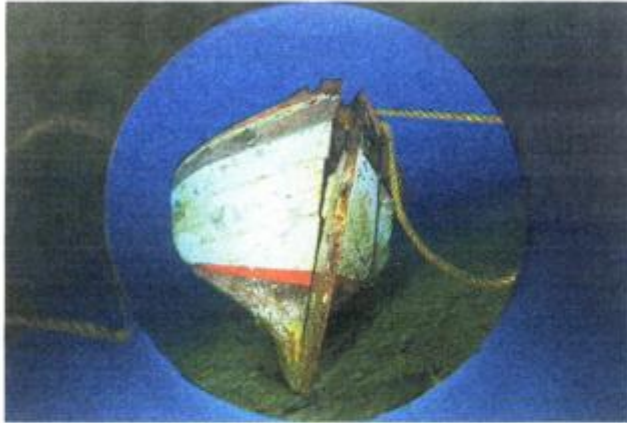

Svjetionik iz podmorske perspektive

SR SVOJ HOBI S VREMENOM PRETVORIO U USPJEŠNU PROFESIJU

'skih dubina

»Modela« nikad ne nedostaje

U plavo-zelenom tonu

Iz skrivenog muzeja artefakata prošlih vremena

zbog dekompresije morao ostati dulje od njega, zamijenili s opremom te sam, uzevši u ruke njegov foto-aparat, i sam »opalo« nekoliko fotki. Bilo je to prvi put da sam podvodnu kameru zamijenio fotografskim aparatom. Naposljetku se pokazalo da se, između svih njegovih fotki koje su ušle u to izdanje National Geographica, našla i jedna moja fotografija. Taj je tren za mene bio nova prekretnica te sam i sam počeo sve više i predanije fotografirati. Kasnije, nakon što sam, zahvaljujući nekim drugim svojim snimateljskim radovima na brojnim međunarodnim festivalima podvodnog filma, osvojio niz respektabilnih nagrada i priznanja, dobio sam poziv zajedno s Frkom snimati film za njemačku kuću ZDF i History channel o austro-ugarskom bojnom brodu Szent Istvan a potom, samostalno, sudjelovati i u projektu jedne saudijske naftne kompanije koja je sponzorirala izradu atlasa podvodne bioraznolikosti te snimanje dokumentarnog filma o morskim kornjačama. Otišao sam u Saudijsku Arabiju kao video snimatelj da bih u hodu doznao da se od mene očekuje da ondje

USPJEH »VELIKIH BRODOLOMA«

Serijal »Veliki brodolomi Jadrana« je 2007. dobio Večernjakov ekran i proglašen je najboljim domaćim dokumentarnim serijalom

radim i kao fotograf. Od svog prijatelja Frke posudio sam foto-aparat te se naposljetku, nakon 20-ak dana rada, kući vratio zadovoljan obavljenim poslom. Malo potom uslijedio je novi poziv iz te daleke zemlje za nastavak suradnje. Tad sam, silom prilika, odlučio investirati u vlastitu fotoopremu te krenuti ozbiljnije i samostalnije u fotografsko bilježenje ljepota dubina, priča nam Brzac objašnjavajući kako je krenula ta njegova avantura koja i danas traje.

Državni prvak

Podvodna fotografija tad postaje njegova »glavna zanimacija« pa s vremenom Brzac postaje i državni prvak u podvodnoj fotografiji,

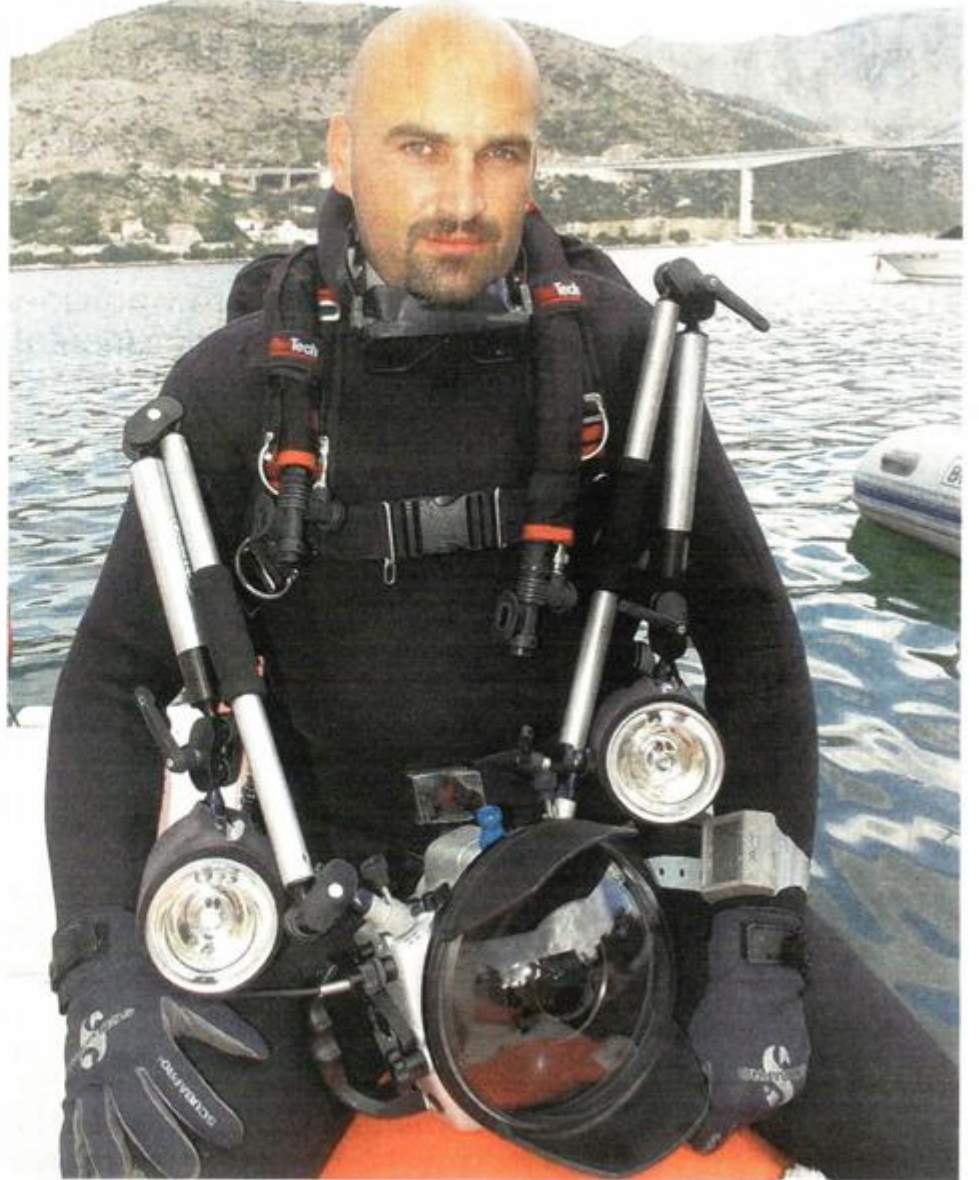
a nakon toga i državni reprezentativac u tom vidu podvodnih aktivnosti. Koliko je bio (i ostao) dobar u tome, najbolje potvrđuje da je, kao predstavnik naše zemlje, u više navrata bio sudionik Svjetskih prvenstava u podvodnoj fotografiji.

– Prvi takav nastup zabilježio sam na Mauricijusu, a već na drugom, onom u Koreji, čak dvije moje fotke ulaze u »top 10« fotografija tog Svjetskog prvenstva, nastavlja Brzac koji potom, u okrilju Hrvatskog ronilačkog saveza postaje povjerenik za podvodnu fotografiju. U idućim je godinama, kao i danas, bio iznimno angažiran u populariziranju podvodne fotografije, ali i na organiziranju različitih natjecanja i edukacijskih programa. Dijelom zahvaljujući njegovom radu, napokon se i u nas stvaraju i osuvremenjuju pravilnici vezani uz priređivanje takvih natjecanja, a s više desetaka svojih kolega, zaljubljenika u podvodno fotografiranje, Brzac je zakotrljao i niz novih natjecateljskih i revijalnih okupljanja iz kojih je, kaže, s vremenom stasao cijeli jedan nov naraštaj kvalitetnih domaćih podvodnih fotografa. Jedan od tih »učenika« bio je i David Zurb koji je pred par godina postao svjetski prvak i kojeg danas uvrštavaju u sam svjetski vrh, nastavlja Brzac koji je u međuvremenu postao član Svjetske komisije za podvodnu fotografiju.

Priče o tragedijama

– Nažalost, svi ti uspjesi u našoj su javnosti prolazili ispod radara i bez zaslužene pozornosti javnosti i medija, a to me žalosti – kaže nam iskreno Brzac objašnjavajući razloge zbog kojih se, kad god mu se za to ukaže prilika, rado odaziva baš svakom pozivu da negdje predstavi svoj i rad svojih kolega, hrvatskih podvodnih fotografa.

– U tom smislu posebno me raduju inicijative poput ove koju sam, na poziv članica i članova udruge »Kreativni Šotovento« te uz pomoć kolega Danijela Frke, nedavno proveo u Milohničima, predstavivši svojim susjedima i svim zainteresiranim otočanima neke podmorske zanimljivosti, posebice u dijelu u kojem je moj prijatelj iznimno potkovan i jak, a koji se tiče pronalazanja i istraživanja avionskih i brodskih olupina. Zajedno s njim zapravo sam i sam ušao u zanimljiv i tajanstveni svijet podmorske povijesti i skrivenog muzeja artefakata prošlih vremena, olupina aviona i brodova uz koje gotovo u pravilu idu i priče o ljudskim tragedijama. Svaka takva olupina svoja je »štori-ja« i gotovo o svakom takvom nalazu mogla bi se napisati knjiga, nastavlja Brzac, ističući da je sa svojim kolegom proteklih godina radio na izuzetno velikom broju takvih priča.

Pod punom »ratnom spremom« u nove podvodne izazove – Marino Brzac

KOD VISA OTKRILI KULTNI »TULSAMERICAN«

Jedna od Marinovih podmorskih priča je i ona o »Tulsamericanu« – američkom bombarderu, posljednjem B-24 Liberatoru proizvedenom u Douglasovoj tvornici u Tulsu, koji se srušio u more sredinom prosinca 1944., samo četiri mjeseca nakon što je izgrađen. Nakon što se sedam desetljeća nije znalo gdje su njegovi ostaci, podvodni istraživački tim u čijem je sastavu bio i Marino Brzac otkrio je dugo traženi zrakoplov na morskome dnu pored otoka Visa gdje je njegova posada, zbog oštećenog podvozja, nastojala izvesti slijetanje na morskome površinu. U tom incidentu do kojeg je došlo po povratku s borbene akcije na nebu iznad Poljske živote je izgubilo troje američkih zrakoplovaca, dok su sedmorica članova posade preživjela pad. Istraživačka ekipa Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda, zajedno s vanjskim suradnicima ondje je

tako 2010. napokon potvrdila da se, na dubini od 40-ak metara, uistinu radi o posljednjem Liberatoru (od ukupno 18 tisuća takvih zrakoplova) proizvedenom u Tulsu – Oklahomi. Upravo zbog te činjenice spomenuti je bombarder odmah po izlasku iz pogona postao ikonom američkog zrakoplovstva pa ne čudi da je pronalazak tog aviona bila velika vijest u američkoj javnosti, priča Brzac koji je sudjelovao i u izradi dokumentarnog filma o tom vrijednom i zanimljivom nalazu. Zahvaljujući suradnji s američkom državnom agencijom posvećenom pronalazanju mjesta stradanja njihovih vojnika u ratovima u kojima su SAD sudjelovale, pripremaju se i neki novi slični projekti – uz ostalo i onaj posvećen istraživanju i dokumentiranju posljednjeg počivališta posade letelice tvrđave B-17 čiji ostaci leže nedaleko od lokaliteta na kojem je pronađen kulturni Tulsamerican.